
A KISS LAJOS-DÍJ 2008. ÉVI NYERTESE: DR. RÁCZ ANITA

A Kiss Lajos-díj alapító okirata szerint a díj odaítélésére 2 vagy 3 évenként kerülhet sor. A díjat a kuratórium első ízben 2006-ban ítélte oda, s úgy ítélte meg, hogy az azt követően eltelt két év során a magyar történeti névkutatás általában is, és az egyes kutatói teljesítményekre nézve is olyan jelentős eredményeket mutatott fel, hogy a díj kiadása 2008-ban minden tekintetben indokoltá vált.

A kuratórium – mérlegelve a történeti névkutatásban felmutatott teljesítményeket – egyhangú véleménnyel úgy döntött, hogy a Kiss Lajos-díjat 2008-ban dr. Rác Anitának, a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke adjunktusának ítéli oda az alábbi indokok alapján.

Rác Anita eddigi tudományos pályája egy bő évtizedet ölel fel, első tanulmánya 1996-ban jelent meg. Valamennyi írásában a helynevek nyelvi kérdéseivel foglalkozik, lényegében minden esetben történeti szempontokat érvényesítve. Vizsgálatainak középpontjában az ómagyar kor áll.

Rác Anita termékeny szerző: eddig két könyve és csaknem 20 tanulmánya jelent meg, de további munkákat – közte három könyvet is – tett közzé társszerzőként. Szakterületének fontosabb konferenciáin rendszeresen vesz részt előadásokkal.

Tanulmányainak jó része két kérdéskör köré csoportosul: egyrészt a régi magyar településnevek keletkezésének és változásának körülményeit kutatja, másrészt pedig az egykori Bihar vármegye helyneveit vizsgálja. Foglalkozott a terület régi helyneveinek szerkezeti váltoásaival, bemutatta Bihar népnévi, illetőleg patrocíniumi eredetű településneveit, elemezte továbbá az e névkincset alkotó földrajzi köznevek állományát. Tanulmányai jelentek meg az ómagyar kori településnevek differenciálódásának folyamatáról, valamint a helynevek hangszerkezeti kérdéseiről. Újabban a helyneveknek és a történeti etnikai kutatásoknak a kapcsolata felé fordult a figyelme. Ennek első jeleként Bihar megye etnikai viszonyairól tett közzé tanulmányt a régi helynévanyag tanúsága alapján, ezt követően pedig tanulmányok sorában vette szemügyre a korai ómagyar kor idevágó településnévtípusait. Bemutatta a népnévi helyneveket, majd a törzsnévi és az ún. pseudo-törzsnévi eredetű településneveket. E szisztematikusan építkező tanulmányok készülő habilitációs értekezésének tematikáját körvonalazzák.

Rác Anita írásaiban a nyelvtudományi szemlélet mellett meghatározó módon van jelen a történettudományi érdeklődés is: magyar-történelem szakos végzettségéhez méltó módon a névkutatást valódi interdiszciplináris tudományterületként műveli. A nyelvészeti és történettudományi forrásanyag és előzményirodalom kritikai szemléletű felülvizsgálata munkáiban következetesen megjelenik, s mindez szilárd alapot ad újszerű következtetései számára is. Eddig közzétett tanulmányai összességében könyvnyi terjedelműek.

Dolgozatai rangos fórumokon jelentek meg, írásait a Magyar Nyelvjárások, a Névtani Értesítő, a Folia Uralica Debreceniensia, a Helynévtörténeti Tanulmányok közölte, emellett konferenciakötetekben és köszöntő könyvekben is publikált. Munkáinak visszhangját mutatja, hogy a rájuk való hivatkozások száma megközelíti a százat. Rác Anita

aktívan részt vesz a kutatási területébe vágó tudományos konferenciák munkájában is: a névtani konferenciák mellett tartott előadásokat többek között a Hungarológiai Kongresszuson és a Nemzetközi Magyar Nyelvtudományi Kongresszuson is, és előadója volt a Magyar Nyelvtudományi Társaság központi előadássorozatának is.

Rácz Anita a számos tanulmány mellett két önálló könyvet is megjelentetett. E két összetartozó mű analízisnek és szintézisnek az összekapcsolódása. Az egyik könyv, „A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára” csaknem négyszáz oldalon mutatja be a címben jelzett terület régi helységneveit, a másik mű több mint kétszáz oldal terjedelemben ennek elméleti összegzésére vállalkozik „A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata” cím alatt. E könyveket a tanulmányokban is megmutatkozó erények jellemzik. Rácz Anita emellett a magyar névetimológiának azt a klasszikus módszerét alkalmazza, amelyet alapműnek számító szótárában Kiss Lajos fejlesztett korszerű színvonalra. A díjra javasolt munkásságát emellett maga a bihari kötődés is közvetlenül kapcsolja Kiss Lajos szellemi örökségéhez.

A fentiek mellett azt is érdekékként említhetjük, hogy Rácz Anita szívesen végez tudományos munkát kutatócsoport tagjaként és társszerzőként is. Tóth Valériával és Hoffmann Istvánnal együtt adta közre a „Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból” 1. és 2. kötetét, és tagja a „Korai magyar helynévszótár” népesebb alkotógárdájának is.

Dr. Rácz Anita eddigi kutatói pályája a magyar történeti helynévkutatás terén színvonalas, komoly tudományos eredményeket és elismerő szakmai visszhangot kiváltó teljesítményt mutat fel. Ezek alapján a kuratórium méltónak találta arra, hogy a Kiss Lajos-díjat 2008-ban neki ítélje oda.

Debrecen, 2008. június 2.

Dr. Hoffmann István
a kuratórium elnöke

Dr. Nyirkos István
a kuratórium tagja

Orosz László
a kuratórium tagja

Dr. Solymosi László
a kuratórium tagja

ISTVÁN HOFFMANN: **The 2008 winner of Lajos Kiss Prize: Dr Anita Rácz**

The Lajos Kiss Prize, awarded every 2 or 3 years since 2006, is considered to be a highly prestigious award for young onomasticians. The 2008 winner of the prize is Dr Anita Rácz, senior lecturer in the Department of Hungarian Linguistics of Debrecen University, for her contribution to research on Old Hungarian place names.